

Introduïm-nos al dol i la mort

Objectius:

- Descobrir el llibre *"El nen i la mort"*
- Plantejar dinàmiques o activitats per tal de fer un treball explícit sobre el dol, mort, processos de canvi i incertesa segons la branca.

Paraules Clau: Dol, mort, pèrdues, processos de canvi, incertesa, acompanyament, mètode escolta, branques.

Material:

- Llibre *"El nen i la mort"* d'Anna Maria Agustí i Montse Esquerda.
- Material per dinàmica amb Follets/Llops
- Material per dinàmica Llops/Raiers
- Material dinàmica Pios/Clan

Durada: Indefinida

Núm. participants: Variable; segons on es decideixi treballar sobre la temàtica. Una unitat concreta o tot l'agrupament.

Etape educativa: Follets/Llops, Llops/Raiers, Pios/Clan

Descripció de l'activitat

Per tal de contextualitzar la temàtica podeu consultar la FdC [*"Caminem per a acompanyar infants i joves en el dol, la mort, les pèrdues, la incertesa..."*](#) on es poden trobar les dinàmiques que vam fer a la TROFO 2021.

El llibre *"El nen i la mort"*, obsequi per a cada agrupament i complement de la TROFO 2021, és una eina de consulta que pot servir com a guia a la vostra unitat o al vostre Agrupament. Dins del llibre hi trobareu pautes, eines i recursos que de ben segur us poden servir!

A continuació trobareu un índex o guia de lectura del llibre *"El nen i la mort"* on trobar elements que us poden resultar interessants per treballar la temàtica com a equip de caps. Potser valoreu que abans de treballar-ho amb la unitat voleu empapar-vos del llibre, segur que n'extraieu coses molt interessants.

GUIA DE LECTURA

Com parlar de la mort als nens?	25
Per què?	29
Què no dir?	31
Aspectes claus	33
Com entenen la mort els Follets i els Llops?	42
Com entenen la mort a partir de Raiers?	45
El nen i la pèrdua?	59
Reaccions i factors que la condicionen	61-68
Reaccions davant la mort dels Follets i els Llops	75
Reaccions davant la mort a partir de Raiers?	79
Acompanyament al dol en nens	83
Què pot ajudar i que no ajuda?	86
Tasques de l'acompanyant	87
Acomiadar-se del difunt	103
Rituals	106
Eines per ajudar a elaborar el dol en nens	113
Pautes, eines i recursos per ajudar els Follets i els Llops	132
Pautes, eines i recursos per ajudar a partir de Raiers	134
Com podem ajudar desde l'escoltisme a viure als infants la mort d'una forma més propera?	151

Tot i que el llibre fa referència a l'escola, pot ser interessant traslladar la idea que transmet aquest últim fragment (pàg. 151) a l'escoltisme.

També podeu fer un cop d'ull a la [Guia de retrobament després del confinament](#) publicada el juny del 2020, on hi trobareu recursos i consells per acompanyar el dol. No dubteu, tampoc, a consultar la guia sobre [la mort i el dol, eines per abordar la mort al cau](#) elaborada per Minyons Escoltes i Guies.

A continuació us proposem diferents dinàmiques per fer amb les diferents unitats. Les dinàmiques estan pensades perquè cada unitat o Agrupament les adapti a la seva realitat i decideixi com d'introspectiu o superficial vol fer el treball.

És ben cert que el dol, les pèrdues i la mort són temes sensibles i per tant cal fer un anàlisi profund de la unitat on es decideixi treballar-ho, tenint en compte els processos de dol en els quals es poden trobar els infants i joves de la unitat. Després d'aquesta anàlisi podreu decidir com adaptar les dinàmiques a la vostra unitat o Agrupament.

1. Dinàmica per a Follets/Llops

La dinàmica és només una introducció a la temàtica, ja que si es vol aprofundir més, caldria preparar-nos conjuntament amb famílies.

Objectiu: Expressar com ens sentim quan parlem de pèrdues (tant si són materials, com de moments/etapes o persones).

Material: projector o un dispositiu on veure el vídeo, paper d'embalar, pintures o retoladors.

Desenvolupament: En aquest [link](#) trobareu un vídeo del conte narrat "L'arbre dels records" escrit per Britta Teckentrup i narrat per Núria Capdevila que us pot servir per introduir un concepte tan complex com la pèrdua, el dol, la incertesa i la mort en les unitats de Follets i Llops.

Situeu-vos en l'espai d'una manera còmoda i visualitzeu el vídeo del conte "L'arbre dels records". Un cop acabat el vídeo tindrem un petit moment on convidarem, només si ho volen, a compartir. Aquestes preguntes us poden ajudar a situar el conte i contextualitzar una mica més la temàtica.

- Com us heu sentit després d'escoltar aquest conte? Què ens ha vingut al cap?
- Hi ha algun moment en concret amb el que heu pensat?
- Amb quin animal us heu sentit identificades?

Després, disposarem el paper d'embalar al terra i cada follet i llop podrà plasmar amb pintura i amb les mans (o amb retoladors) el que vulgui compartir. Podem buscar una música de fons que ens ajudi a inspirar-nos i tenir el nostre espai.

Reflexió final: Les coses, moments o persones poden marxar però el record o allò viscut en aquell lloc, moment o amb aquella persona, és el que ens queda.

2. Dinàmica per a Llops/Raiers

La dinàmica consta de dues parts; en primer lloc una breu conceptualització sobre les pèrdues i els dols i, en segon lloc, un ritual senzill per acomiadar una pèrdua.

Objectius:

- Identificar alguna pèrdua viscuda recentment que vulguem tancar.
- Acomiadar des de l'agraïment algun objecte, moment, espai o persones.

Material: Altaveus o similar per reproduir una cançó, papers, paper d'embalar, retoladors, bolígrafs, post-its, encenedors o llumins, un espai o contenidor o galleda per poder cremar els papers.

Desenvolupament: En un paper d'embalar escrivim en gran:

MOMENTS O ESPAIS

PERSONES

OBJECTES.

Ens situem en l'espai d'una manera còmoda i repartirem a cadascú un retolador i uns quants post-its. Llençarem la pregunta: Què us ve al cap quan parlem de pèrdues de moments o espais, persones i objectes?

Cada infant o jove tindrà uns minuts per escriure en un post-it aquelles paraules o frases que li vinguin a la ment mentre posem una música que acompanyi a la reflexió individual. Infants i joves hauran d'enganxar els seus post-its en la columna corresponent (moments o espais/persones/objectes).

Un cop tothom qui ho vulgui hagi empegat els post-its al paper d'embalar, podem compartir el què ha sortit:

- Què ens ve al cap quan parlem de pèrdues?
- Havíeu pensat mai en que una pèrdua pot ser material, no material...?
- Què és un dol? Creieu que els rituals són importants per ajudar a elaborar un dol?
- Creieu que és possible elaborar un dol per una pèrdua d'un moment/etapa o un espai? I d'un objecte? I d'una persona?

Tornarem a situar-nos còmodes en l'espai i tancarem els ulls. Durant aquest moment individual llençarem les següents idees:

- Pensa en una pèrdua recent que creguis que no hagi tancat. És una pèrdua material? És una pèrdua d'un moment o un espai que ja no hi és o s'ha acabat? És una pèrdua d'una persona?
- Com et sents envers aquesta pèrdua?
- Què li diries o què t'agradaria comunicar-li a la pèrdua (no a la persona, ni al moment, ni a l'objecte que hagi pensat).

Obrim els ulls. Expliquem a la unitat que proposem de fer un ritual de comiat des de l'agraïment per tal de celebrar que hem gaudit o no (i que per tant s'ha acabat), del moment, objecte o persona. La pràctica de l'agraïment ens ofereix valorar el que tenim quan ho tenim i no quan ho perdem. És normal que ens costi perquè no estem acostumades, però si en fem un hàbit pot ser que ens costi menys donar importància al que tenim. El ritual el podem fer in-situ o podem reservar els papers per fer-ho en alguna ocasió especial com una sortida, campament, etc.

En el moment que vulguem fer el ritual repartirem un bolígraf i un paper per cadascú. Deixarem uns minuts perquè cadascú pugui escriure què li agradaria comunicar a la pèrdua amb la qual ha pensat. Després encendrem el foc i cadascú, prenent-se el temps que necessiti per a fer-ho, tirarà el paper dins. Un cop totes haguem dipositat el paper dins del foc i donem per acabat el ritual, podem deixar un espai per compartir.

Reflexió final: Creiem que els dols són un tema sensible i avui ens trobem en un moment introductor. Amb la dinàmica d'avui volem posar el focus en que les pèrdues existeixen i visualitzar que totes tenim pèrdues. Som conscients que en espais així és complicat tancar ferides però creiem que creant espais cuidats podem facilitar el procés d'elaboració dels dols.

3. Dinàmica per a Pios/Clan

La dinàmica és una proposta per reflexionar sobre el concepte de mort i l'alienació (separació/distància) de les morts exposades pels mitjans de comunicació.

Objectius:

- Entendre que la mort i les pèrdues formen part de la nostra vida.
- Reflexionar sobre el tabú de la mort com a concepte.
- Posar de manifest la normalització de la mort quan aquesta la sentim llunyana.

Material: Article introductor i imprès o disponible per llegir-lo a la unitat, mòbils, premsa escrita, etc.

Desenvolupament: Repartim entre la unitat l'article <https://www.catorze.cat/cambres-propies/funeral-calamars-vida-99412/> i el llegim entre totes.

En el nostre dia a dia, rebem molts inputs, imatges, paraules, notícies on ens parlen de la mort. Tot i així segueix estant molt lluny, a vegades podem fins i tot sentir que "això no va amb nosaltres". En aquest article ens presenten una mirada cap a la mort, des de la vida. Entenent doncs que no cal estar malalt o en situació de risc per pensar i parlar de la mort. Ens fan reflexionar sobre la certesa de la mort en la nostra vida i de com l'una sense l'altre, no tenen sentit.

Preguntes per comentar l'article:

- El funeral que plantegen les persones de l'article és com habitualment es plasma la mort en la premsa o notícies?
- Rebem amb molta freqüència notícies de números de morts, accidents o guerres. Hem normalitzat aquestes frases i per tant ens passen desapercebudes?
- Quin impacte tenen en nosaltres les imatges que veiem quan ens parlen de morts als mitjans de comunicació? Com creieu que ens volen fer sentir els diferents mitjans quan presenten aquestes imatges amb aquests textos?
- Com ens sentim quan ens parlen de morts tan llunyanes? Empatitzem amb les nostres pèrdues o ens sentim aliens?

Proposem fer una roda de reflexions sobre què en pensem de la mort i les pèrdues i de com ho viuen en el seu dia a dia. Es pot plantejar la qüestió "Tenim la mort present?"

Després de la introducció a través de l'article, ens dividirem en grups de 3 persones. Cada grup haurà de recollir 3 exemples de notícies, posts, tweets, premsa escrita, etc., que parli sobre la mort. Facilitarem aquestes preguntes perquè cada grup pugui fer-ne l'anàlisi.

- Quin tipus de text trobem?
- Quines imatges acompanyen la notícia, article o text? Què reflecteixen o què busquen aquestes imatges?
- Què tenen en comú les diferents troballes?
- Quina imatge sobre la mort trobem en la premsa escrita o similar?
- Com us fa sentir aquest enfoc? Què es vol evitar amb aquesta perspectiva de reflectir la mort? On ens vol portar?

Després de que cada grup pugui buscar els 3 exemples, podem compartir les conclusions i plasmar-ho en forma de titular, un mural o simplement amb una conversa.

Us proposem, també, altres articles interessants per Pios/Clan:

- https://directa.cat/guan-lactivisme-i-les-cures-sagafen-les-mans/?fbclid=IwAR33TNG6hfWXIzEcbYwZnhTMIYwOWiivGDLwOsMKNY6B5bkVq1fGulJe_Ow
- <https://www.catorze.cat/cambres-propies/enlla-dir-2-66742/>
- <https://www.catorze.cat/cambres-propies/temps-cura-tot-65292/>
- <https://www.catorze.cat/cambres-propies/fem-amor-contra-mort-60127/>